

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.10.7
KOM(2011) 624 galutinis

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

KIOTO PROTOKOLE NUSTATYTŲ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMO PAŽANGA
(reikalaujama pagal Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo Nr. 280/2004/EB dėl
šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos Bendrijoje monitoringo mechanizmo ir Kioto
protokolo įgyvendinimo 5 straipsnį)

{SEK(2011) 1151 galutinis}

TURINYS

1.	SANTRAUKA	3
2.	FAKTINĖ PAŽANGA 1990–2009 M.	6
2.1.	Išmetamųjų ŠESD kiekio pokyčiai valstybėse narėse	6
2.2.	ŠESD išmetimo intensyvumas ir išmetamųjų teršalų kiekis vienam gyventojui 2009 m.	7
2.3.	2009 m. išmetamųjų ŠESD kiekis, palyginti su 2008 m.	9
2.4.	Pagrindiniuose sektoriuose išmetamųjų teršalų kiekio pokyčiai	10
3.	NUMATOMA KIOTO PROTOKOLE NUSTATYTO TIKSLO ĮGYVENDINIMO PAŽANGA	11
3.1.	Išmetamųjų ŠESD kiekio prognozės	11
3.1.1.	27 ES valstybės narės	11
3.1.2.	15 ES valstybių narių	11
3.1.3.	12 ES valstybių narių	12
3.2.	ES klimato kaitos politikos įgyvendinimo padėtis	14
3.3.	ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ŠESD ATLPS) įgyvendinimas	16
3.3.1.	Antrasis prekybos laikotarpis (2008–2012 m.)	16
3.3.2.	Veiklos vykdytojų naudojami bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmai	17
3.4.	Vyriausybių planai taikyti Kioto protokole numatytus mechanizmus	17
3.5.	Numatomas anglies dioksido absorbentų naudojimas	18
4.	2020 M. TIKSLO ĮGYVENDINIMAS	18
4.1.	Tikslas iki 2020 m. sumažinti ES išmetamųjų ŠESD kiekį	18
4.2.	Politikos kryptys, padedančios įgyvendinti tikslus	18
4.3.	Numatomas atotrūkis nuo nustatytų tikslų	19
5.	Prisitaikymas prie klimato kaitos	21
6.	PADĖTIS ES ŠALYSE KANDIDATĖSE	21

1. SANTRAUKA

2008–2012 m. siekiant Kioto protokole nustatyto tikslo

2009 m.¹ 27 ES valstybių narių bendras išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis, neskaičiuojant teršalų, išmetamų ir pašalinamų dirbant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą (LULUCF), buvo 17,4 proc. mažesnis, palyginti su 1990 m. kiekiu. Palyginti su 2008 m., išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo 7,1 proc., o 27 ES valstybių narių bendrasis vidaus produktas (BVP) dėl ekonominio nuosmukio per tą patį laikotarpį sumažėjo 4 proc.

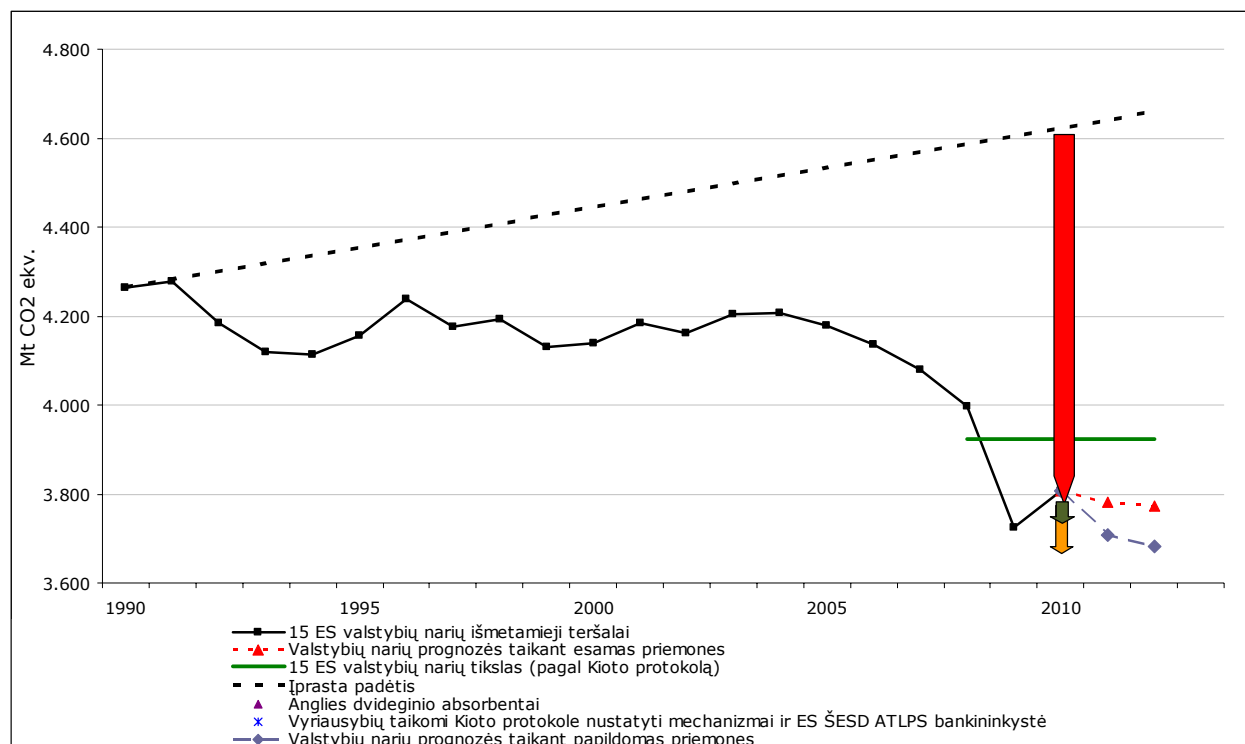
Be to, negalutiniai 2010 m. duomenys² rodo, kad 27 ir 15 ES valstybių narių išmetamųjų ŠESD kiekis 2010 m. pakito 2,3 proc., palyginti su 2009 m. Remiantis šiais apytikriais skaičiavimais, 15 ES valstybių narių teršalų išmesta 10,7 proc. mažiau nei baziniais metais. 2010 m. 27 ES valstybėse narėse 2010 m. teršalų išmesta apie 15,5 proc. mažiau nei 1990 m. 1990–2010 m. 15 ES valstybių narių BVP pakito 39 proc., 27 ES valstybių narių – 41 proc., o 2009–2010 m. laikotarpiu – apie 1,8 proc.

Pagal Kioto protokolą 15 ES valstybių narių sutarė 2008–2012 m. jų išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 8 proc., palyginti su bazinių metų lygiu. Remiantis naujausiais turimais 2009 m. aprašų duomenimis¹, 15 ES valstybių narių bendras išmetamųjų ŠESD kiekis jau šeštus metus iš eilės mažėja ir yra 12,7 proc. mažesnis už bazinių metų lygį, neįskaitant taršos dirbant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą. Nors 15 ES valstybių narių ekonomika, vertinama pagal BVP, nuo 1990 m. gerokai išaugo – beveik 37 proc., 15 ES valstybių narių išmetamas ŠESD kiekis sumažėjo.

2009 m. 15 ES valstybių narių išmetamas ŠESD kiekis gerokai sumažėjo – 6,9 proc., palyginti su 2008 m., gerokai viršydamas 15 ES valstybių narių BVP sumažėjimą dėl ekonomikos nuosmukio; tai patvirtina, kad gili 2009 m. ES ekonomikos krizė nesustabdė ES pažangos siekiant mažo anglies dvideginio kiekio technologijų ekonomikos. ŠESD išmetimo intensyvumo mažinimo tempas išliko toks pat, kaip ir ankstesniais metais.

Apskritai 1 paveiksle pateiktos bendro išmetamųjų ŠESD kiekio prognozės³ rodo, kad 15 ES valstybių narių tvirtai siekia Kioto protokolo tikslo. Skaičiavimai rodo, kad tikslas veikiausiai bus viršytas.

1 pav. Faktinis ir prognozuojamas 15 ES valstybių narių išmetamųjų teršalų kiekis

Pastaba. Rodyklėmis pažymėtos vertės pagrįstos 2008–2012 m. vidurkiu, todėl nevisiškai atitinka prognozuojamas 2010 m. išmetamųjų teršalų kiekio vertes. **Šaltinis** – Europos Komisija, Europos aplinkos agentūra.

Pagal naujausias išmetamųjų ŠESD kiekio prognozes šešios valstybės narės (Graikija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Suomija, Švedija ir Vokietija) sėkmingai įgyvendina joms nustatytus nacionalinius išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo tikslus. Atsižvelgiant į tai, kad numatoma pasinaudoti Kioto protokole numatytais lanksčiaisiais mechanizmais, nepanaudotais apyvartiniais taršos leidimais, skiriamais iš ES ŠESD ATLPS rezervo naujiems rinkos dalyviams, anglies dioksido absorbentais ir papildomomis politikos priemonėmis, tik trims valstybėms narėms (Austrijai, Italijai ir Liuksemburgiui) gali kilti sunkumų įgyvendinant joms nustatytus tikslus.

Prognozuojama, kad 2009–2012 m. daugelyje iš dvylikos valstybių narių, kurios į ES įstojo 2004 m. ir vėliau, bus išmesta šiek tiek daugiau teršalų. Tačiau devynios iš jų, kurioms Kioto protokole yra nustatyti išmetamųjų teršalų mažinimo tikslai, turėtų įvykdyti arba viršyti savo įsipareigojimus įgyvendindamos tik esamas politikos kryptis ir priemones. Prognozuojama, kad Slovėnija savo tikslą įgyvendins, jeigu visos esamos ir numatomos priemonės, įskaitant Kioto protokole numatytų kreditų įsigijimą, duos laukiamų rezultatų.

Naujos priemonės, skirtos plataus užmojo 2020 m. ES tikslui įgyvendinti

2009 m. priimtame klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje⁴ pateikiama integruotų plataus užmojo politikos kryptių ir priemonių, skirtų klimato kaitos problemoms spręsti iki 2020 m. ir vėliau, visuma. Nuo 2013 m. bendros ES pastangos iki 2020 m. 20 proc.⁵ sumažinti išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., bus paskirstytos sektoriams, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, ir sektoriams, kuriems ši sistema netaikoma. Pirmesniame skirsnyje pateikti ŠESD duomenys yra susiję su pirmuoju Kioto protokole nustatytu įsipareigojimų laikotarpiu ir negali būti tiesiogiai naudojami 2020 m. ES vidaus

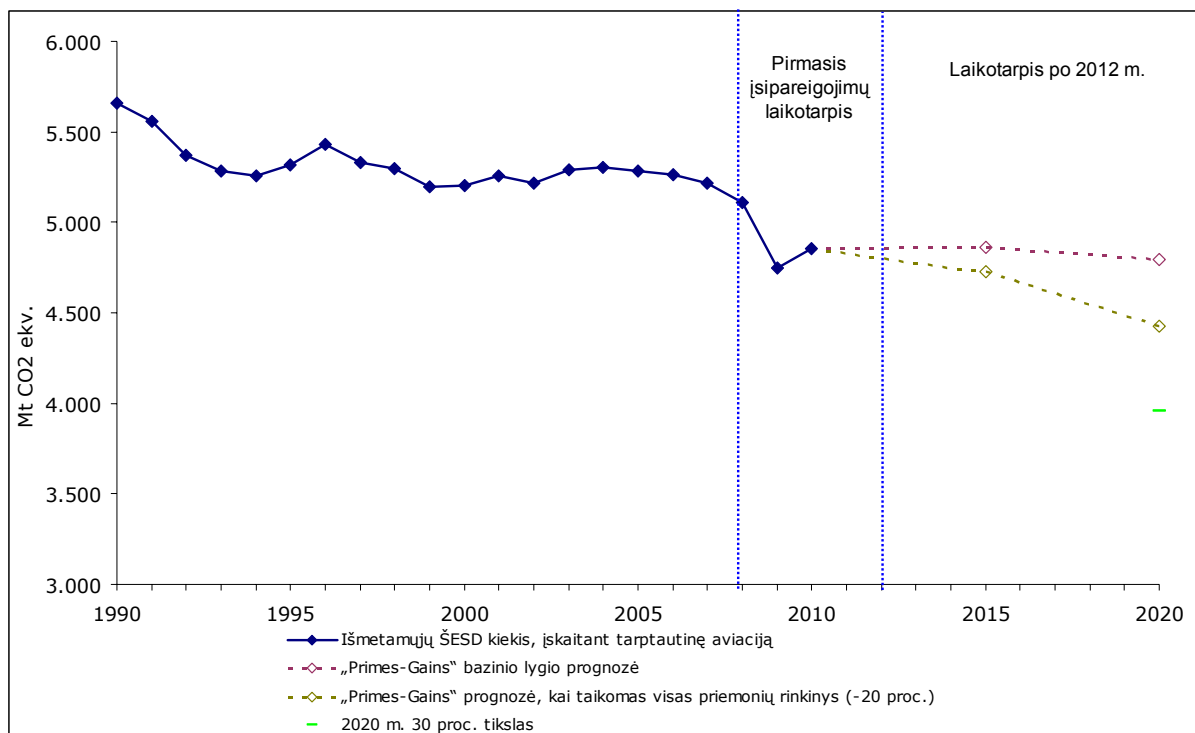
įsipareigojimų įgyvendinimo pažangai įvertinti, nes šis įsipareigojimas apima daugiau sektorių.

Ir toliau buvo sparčiai rengiamasi įgyvendinti įsipareigojimą dėl išmetamųjų ŠESD kiekio sumažinimo iki 2020 m. **Atnaujintoje ES ŠESD ATLPS direktyvoje** išspręsti techniniai klausimai, susiję su nemokamo apyvartinių taršos leidimų skyrimo ir pardavimo aukcionuose taisyklėmis, tarptautinių kreditų naudojimu, viršutinės ribos nustatymu ir registrų pakeitimų forma. Įgyvendinant **Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo**, kuriuo reglamentuojamas ŠESD išmetimas sektoriuose, kurie nėra įtraukti į ES ŠESD ATLPS, kiekvienai valstybei narei nustatant metinius ŠESD išmetimo tikslus, tęsiamas priemonių įgyvendinimo darbas, pirmiausia susijęs su valstybių narių siektinų absoliučių verčių ir atitikties užtikrinimo sistemos, kuri bus įdiegta, kad būtų galima kasmet patikrinti valstybių narių veiklą ir padėti joms įgyvendinti reikiamas taisomąsias priemones, jeigu tos valstybės narės nepasieks joms nustatytų tikslų, nustatymu.

Tikslas 20 proc. sumažinti išmetamųjų ŠESD kiekį buvo įtrauktas į darbo vietų kūrimo ir pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“, kurią 2010 m. birželio mėn. priėmė Europos Taryba. Vienas iš penkių svarbiausių šios strategijos tikslų – išmetamųjų teršalų mažinimo tikslas. Kaip nurodyta Komisijos parengtoje 2011 m. metinėje augimo apžvalgoje, klimato kaitos švelninimo srityje taikomų ir numatytų priemonių nepakanka 2020 m. pagrindiniams tikslams pasiekti. Todėl daugelis valstybių narių privalo dėti papildomas pastangas, kad įvykdytų savo įsipareigojimus pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo. Pagal naujausias ŠESD išmetimo prognozes numatoma, kad tik 11 valstybių narių įvykdys savo įsipareigojimus pagal jau įgyvendinamas politikos kryptis, o kitos septynios valstybės narės pasieks savo tikslus, jeigu papildomos politikos kryptys ir priemonės duos laukiamų rezultatų. Likusios devynios valstybės narės, norėdamos pasiekti savo tikslus, turės imtis papildomų politinių priemonių.

Iš 2 paveikslo matomas 2020 m. prognozių atotrūkis nuo ES 2020 m. tikslų (atitinkamai –20 proc. ir –30 proc.), todėl ES turi labai sustiprinti pastangas, kad labiau sumažintų savo išmetamųjų ŠESD kiekį.

2 pav. Faktinis ir prognozuojamas 27 ES valstybių narių išmetamųjų teršalų kiekis

Pastaba. Skaičiuojant numatomus teršalų išmetimo pokyčius 2010–2020 m. laikotarpiu, naudotos „PRIMES-GAINS“ prognozės³.

Šaltinis – Europos Komisija, Europos aplinkos agentūra.

Prognozės, pagrįstos „PRIMES/GAINS“ modeliu, pagal kurį atsižvelgiama į ES ir nacionalines politikos kryptis, įgyvendintas nuo 2009 m. vidurio, ir įtraukiama klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinio taikymo sritis, rodo, kad ES išmetamųjų ŠESD kiekio sumažėjimas (taikant jau nustatytas priemones) 1990–2020 m. siektų 15,3 proc. lygį.

2. FAKTINĖ PAŽANGA 1990–2009 M.

2.1. Išmetamųjų ŠESD kiekio pokyčiai valstybėse narėse

Bendri ES išmetamųjų ŠESD kiekio pokyčiai labai priklauso nuo dviejų daugiausia teršalų išmetančių ES valstybių narių – Vokietijos ir Jungtinės Karalystės, kurioms kartu tenka apie trečdalis viso 27 ES valstybių narių išmetamo ŠESD kiekio. 2009 m. šioms dviem valstybėms narėms bendrą išmetamųjų ŠESD kiekį pavyko sumažinti 538 Mt CO₂ ekvivalento, palyginti su 1990 m.

Tokius teigiamus pokyčius Vokietijoje (1990–2009 m. – 26,3 proc. mažiau išmetamųjų teršalų) daugiausia lemia nuolat didinamas elektros energijos ir šilumos jėgainių našumas, išaugęs atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimas ir šilumos bei elektros energijos gaminimo derinimas, taip pat didelės investicijos į penkių naujų Vokietijos žemių ekonominių modernizavimą po Vokietijos susijungimo. Jungtinėje Karalystėje išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo (1990–2009 m. – 27,0 proc.) pirmiausia todėl, kad buvo liberalizuotos energijos rinkos, elektros energijai gaminti naudota nafta ir anglis pakeitė dujas, sumažintas gaminant adipo rūgštį išmetamas N₂O kiekis. Pastarojo meto nuosmukis irgi turėjo poveikio šiose dviejose valstybėse išmetamam teršalų kiekiui, ypač energetikos ir pramonės sektoriuose.

Trečią ir ketvirtą vietas pagal išmetamųjų teršalų kiekį užima Italija ir Prancūzija – joms tenka po 11 proc. bendro išmetamųjų teršalų kiekio. 2009 m. Italijos išmetamųjų ŠESD kiekis buvo apie 5,4 proc. mažesnis nei 1990 m. 2009 m. užregistruotą mažėjimą daugiausia lėmė ekonomikos nuosmukis, didžiausio poveikio turėjęs elektros energijos ir šilumos gamybai, taip pat pramonės sektoriui. 2009 m. Prancūzija išmetė 8,1 proc. mažiau teršalų nei 1990 m. Jai pavyko labai sumažinti gaminant adipo rūgštį išmetamo N₂O kiekį. Tačiau 1990–2009 m. labai padidėjo tvarkant atliekas išmetamo CH₄ ir kelių transporto sektoriuje išmetamo CO₂ kiekis.

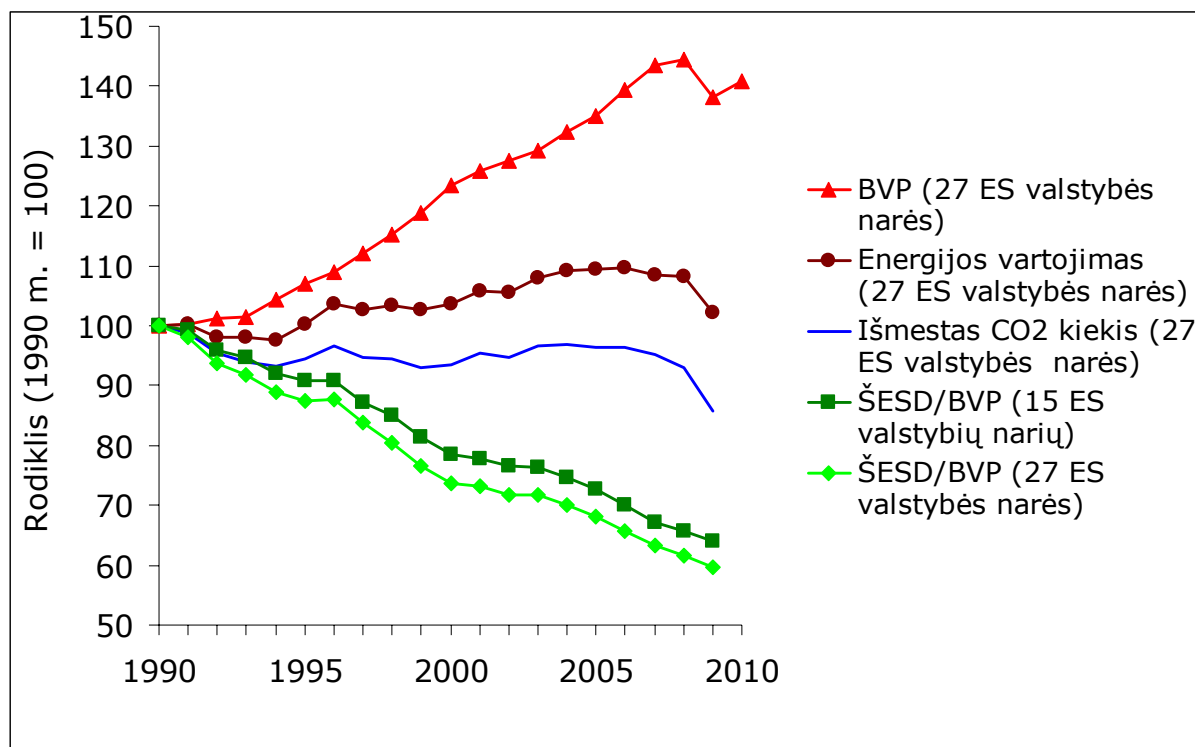
Iš 27 ES valstybių narių penktoji ir šeštoji vietas pagal išmetamųjų teršalų kiekį tenka Lenkijai ir Ispanijai – kiekviena jų išmeta apie 8 proc. bendro 27 ES valstybių narių išmetamųjų ŠESD kiekio. 1990–2009 m. Lenkija sumažino išmetamųjų ŠESD kiekį 16,8 proc. (nuo 1988 m., t. y. šios valstybės narės bazinių metų, – 33,2 proc.). Pagrindiniai veiksniai, lėmę išmetamųjų teršalų kiekio sumažėjimą Lenkijoje (kaip ir kitose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse narėse), buvo sunkiosios pramonės, kurioje netaupiai vartojama energija, nuosmukis ir bendras ekonomikos pertvarkymas 9-ojo dešimtmečio pabaigoje ir 10-ojo dešimtmečio pradžioje, taip pat 1990–2009 m. padidėjęs energijos vartojimo efektyvumas. Svarbi išimtis – transporto (ypač kelių transporto) sektorius, kuriame išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo apie 95 proc., taip pat kai kurie pramonės sektoriai, pvz., naftos perdirbimo ir chemijos pramonės. 1990–2009 m. Ispanijos išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo 29,8 proc. Šį padidėjimą daugiausia lėmė atliekų tvarkymo, kelių transporto, elektros energijos bei šilumos gamybos ir gamybos pramonės sektoriuose padidėjęs išmetamųjų teršalų kiekis.

2009 m. penkiose valstybėse narėse išmetamųjų ŠESD kiekis viršijo bazinių metų (daugiausia – 1990 m.) lygį, o likusiose 20 valstybių narių išmetamųjų ŠESD kiekis buvo mažesnis už bazinių metų lygį. Įpareigojimų pagal Kioto protokolą mažinti išmetamųjų teršalų nėra nustatyta Kiprui ir Maltai. Šiose dviejose valstybėse narėse 2009 m. išmetamųjų teršalų kiekis viršijo 1990 m. lygį. Išmetamųjų ŠESD kiekio procentiniai pokyčiai, apskaičiuoti bazinius metus lyginant su 2009 m., svyruoja nuo –60 proc. (Estija) iki +27 proc. (Ispanija).

2.2. ŠESD išmetimo intensyvumas ir išmetamųjų teršalų kiekis vienam gyventojui 2009 m.

Nors 27 ES valstybių narių ir 15 ES valstybių narių ekonomika labai išaugo, šiose valstybėse narėse išmetama vis mažiau teršalų. Tai rodo, kad ŠESD išmetimas vis **mažiau priklauso** nuo BVP augimo.

3 pav. ŠESD išmetimo intensyvumo, BVP, suvartojamo energijos kiekio ir CO₂ išmetimo tendencijos.

Šaltinis – Europos aplinkos agentūra, Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas („Ameco“ duomenų bazė), Eurostatas.

1990–2009 m. 27 ES valstybių narių BVP išaugo 38 proc., o išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo 17,4 proc.; 15 ES valstybių narių BVP išaugo 37 proc., o išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo 12,7 proc. 2008–2009 m. 27 ES valstybėse narėse ir 15 ES valstybių narių buvo užregistruotas apie 4 proc. BVP mažėjimas, susijęs su ekonomikos nuosmukiu. Tačiau 2009 m. taršos priklausomybė nuo BVP ir toliau mažėjo: 27 ES valstybėse narėse ŠESD išmetimo intensyvumas sumažėjo 3,0 proc., o 15 ES valstybių narių – 2,7 proc. 2010 m. BVP duomenys rodo, kad ekonomika pradėjo atsigauti. Tai, kad visoje ekonomikoje išmetamųjų ŠESD kiekis vis mažiau priklauso nuo BVP augimo, patvirtina ir užregistruotas gamybos sektoriaus augimas nuo 1990 m.

1990–2009 m. **ŠESD išmetimo intensyvumas** sumažėjo visose valstybėse narėse. Didžiausias mažėjimas užregistruotas Estijoje (–80 proc.), Slovakijoje (–73 proc.), Bulgarijoje (–62 proc.), Rumunijoje (–61 proc.), Lietuvoje (–60 proc.), Latvijoje (–59 proc.) ir Lenkijoje (–59 proc.). Mažiausi pokyčiai įvyko Portugalijoje (–12 proc.), Kipre (–13 proc.), Italijoje (–20 proc.), Ispanijoje (–20 proc.) ir Maltoje (–22 proc.).

2009 m. 27 ES valstybių narių **išmetamųjų teršalų kiekis vienam gyventojui** buvo apie 9,2 t CO₂ ekv. 15 ES valstybių narių jis buvo kiek didesnis – vidutiniškai 9,4 t CO₂ ekv. vienam gyventojui. Palyginti su 2008 m., vienam gyventojui tenkantis išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo 0,7 t CO₂ ekv., o nuo 1990 m. – 2,3 t CO₂ ekv., t. y. beveik 20 proc. Tačiau įvairiose valstybėse narėse 2009 m. vienam gyventojui tekęs išmetamųjų ŠESD kiekis labai skiriasi: nuo 4,7 t CO₂ ekv. (Latvija) iki 23,7 t CO₂ ekv. (Liuksemburgas) vienam gyventojui. Šis rodiklis labai priklauso nuo energijos vartojimo intensyvumo kiekvienoje valstybėje narėje ir nuo kiekvienoje valstybėje narėje vartojamos energijos rūšių derinio. Be to, įvairiose

valstybėse narėse labai skiriasi vienam gyventojui tenkančio išmetamųjų teršalų kiekio pokyčiai. Nuo 1990 m. vienam gyventojui tenkanti išmetamųjų teršalų kiekį labiausiai sumažino Vidurio ir Rytų Europos valstybės, Liuksemburgas, Jungtinė Karalystė, Vokietija, Švedija ir Belgija. Nuo 1990 m. vienam gyventojui tenkantis išmetamųjų teršalų kiekis padidėjo šešiose valstybėse narėse. Maltoje, Portugalijoje ir Ispanijoje vienam gyventojui tenkantis išmetamųjų teršalų kiekis yra gerokai mažesnis už ES vidurkį, o Slovėnijoje, Graikijoje ir Kipre šis rodiklis gerokai viršija vidutinį lygį (taip pat žr. Komisijos tarnybų darbinio dokumento (KTDD) 3 paveikslą).

2.3. 2009 m. išmetamųjų ŠESD kiekis, palyginti su 2008 m.

2008–2009 m.¹ išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo visose valstybėse narėse. 27 ES valstybėse narėse išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo 354,4 Mt CO₂ ekv. (7,1 proc.), 15 ES valstybių narių – 274,3 Mt CO₂ ekv. (6,9 proc.). Dabartinis ekonomikos nuosmukis labai prisidėjo prie absoliutaus metinio sumažėjimo ir paspartino mažėjimo tempą, vyravusį nuo 2004 m. Tačiau, kaip jau minėta, ŠESD išmetimo intensyvumas sumažėjo ir dėl kitų veiksnių, pvz., dėl didesnio atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimo.

Didžiausias išmetamųjų ŠESD kiekio sumažėjimas absoliučiąja verte užregistruotas Vokietijoje (–61,4 Mt CO₂ ekv.), Jungtinėje Karalystėje (–54,0 Mt CO₂ ekv.), Italijoje (–50,6 Mt CO₂ ekv.) ir Ispanijoje (–37,2 Mt CO₂ ekv.). Be to, išmetamųjų ŠESD kiekis labai sumažėjo Rumunijoje, Prancūzijoje ir Lenkijoje (atitinkamai –22,6 Mt CO₂ ekv., –21,9 Mt CO₂ ekv. ir –19,1 Mt CO₂ ekv.). Išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo visų pirma dėl mažesnės valstybinio elektros energijos ir šilumos sektoriaus gamybos apimtys, mažesnio gamybos pramonės įmonių ir transporto priemonių išmetamo teršalų kiekio.

Santykinų pokyčių požiūriu didžiausias ŠESD išmetimo mažėjimas užregistruotas Estijoje (16,1 proc.), Rumunijoje (14,7 proc.) ir Bulgarijoje (13,8 proc.). Daugelyje valstybių narių, pvz., Lietuvoje, Latvijoje, Slovakijoje, Italijoje, Ispanijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje, Jungtinėje Karalystėje, Airijoje, Austrijoje ir Belgijoje, užregistruotas 8–10 proc. mažėjimas. Mažiausiai teršalų išmetimas sumažėjo Nyderlanduose (2,8 proc.).

2009 m. nuosmukis turėjo įtakos visiems ES ekonomikos sektoriams. Dėl jo sumažėjo iškastinio kuro, daugiausia anglies, vartojimas, ir pramonės veiklos apimtis. Nepaisant šaltos žiemos, išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo ir gyventojų sektoriuje dėl mažesnio kuro, ypač skystojo, vartojimo neskirstomojo šildymo sistemose. Dėl to didžiausias išmetamųjų ŠESD kiekio mažėjimas užregistruotas valstybiniame elektros energijos ir šilumos gamybos sektoriuje (–103,2 Mt CO₂ ekv. arba 7,8 proc.), gamybos pramonės sektoriuose (–65,7 Mt CO₂ ekv. arba 12,9 proc.), geležies ir plieno gamybos sektoriuje (–53,6 Mt CO₂ ekv. arba 29,6 proc.), kelių transporto sektoriuje (–23,7 Mt CO₂ ekv. arba 2,7 proc.), namų ūkių ir paslaugų sektoriuje (–22,0 Mt CO₂ ekv. arba 3,2 proc.).

Nepaisant to, kad 2009 m., palyginti su 2008 m., sumažėjo išmetamųjų ŠESD kiekis transporto sektoriuje, šis sektorius tebėra didelis taršos šaltinis. 87 proc. transporto sektoriaus teršalų išmetama 15 ES valstybių narių ir 27 ES valstybių narių transporto sektoriuje užregistruotas išmetamųjų ŠESD kiekio sumažėjimas (–23,7 Mt CO₂ ekv.) yra proporcingas šiam rodikliui, o daugiausia įtakos tam turėjo 15 ES valstybių narių (–20,5 Mt CO₂ ekv.).

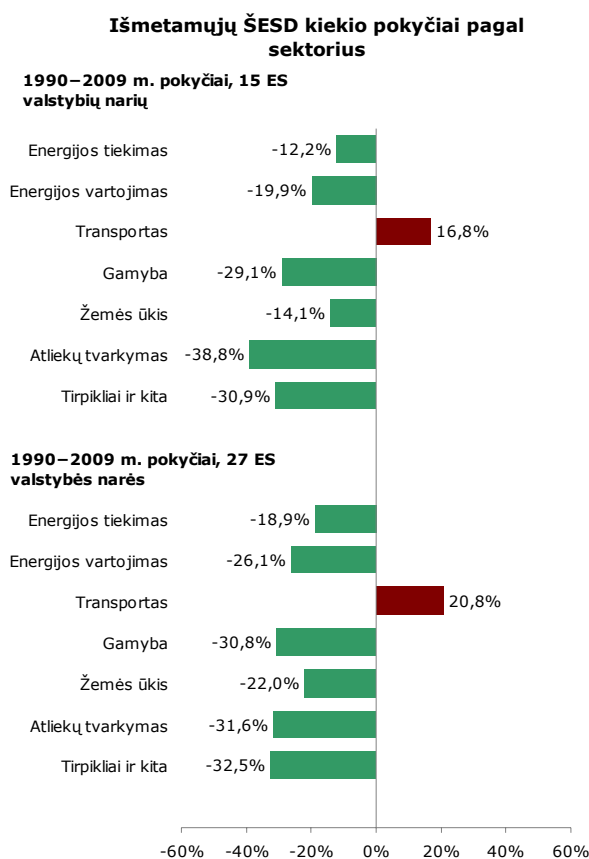
Be to, antrus metus iš eilės mažėjo tarptautinės aviacijos ir laivybos sektoriuje išmetamas teršalų kiekis; tam daugiausia įtakos turėjo ekonomikos nuosmukis (aviacijos sektoriuje – 7 proc., tarptautinės laivybos sektoriuje – 10 proc.). Nors dabar 27 ES valstybėse narėse šioms

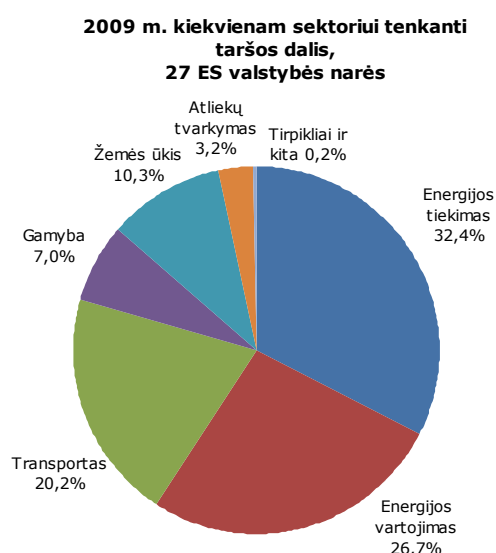
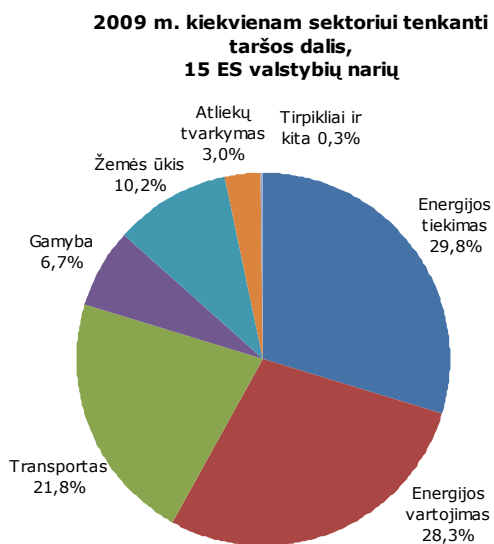
dviem sektoriams tenka apie 6,3 proc. bendro išmetamųjų ŠESD kiekio, jiems netaikomi Kioto protokole nustatyti tikslai.

2.4. Pagrindiniuose sektoriuose išmetamų teršalų kiekio pokyčiai

Iš 4 paveikslo matyti, kad energijos tiekimo ir vartojimo sektoriuose, įskaitant transporto sektorių, išmetama daugiausia teršalų: 2009 m. juose išmesta 80 proc. bendro ES valstybių narių išmetamųjų teršalų kiekio. Transporto sektoriui tenka 22 proc. bendro išmetamųjų ŠESD kiekio, žemės ūkiui – 10 proc., pramonei – 7 proc., o atliekų tvarkymui – 3 proc. Nuo 1990 m. energetikos, žemės ūkio, pramonės ir atliekų tvarkymo sektoriuose sumažėjusį išmetamųjų teršalų kiekį iš dalies atsverė transporto sektoriuje gerokai padidėjęs išmetamųjų teršalų kiekis (daugiau informacijos taip pat galima rasti Komisijos tarnybų darbiniam dokumente). Tačiau 2009 m. dėl ekonomikos nuosmukio transporto sektoriuje išmetamas teršalų kiekis sumažėjo.

4 pav. 15 ES valstybių narių išmetamųjų ŠESD kiekio pokyčiai pagal sektorius ir kiekvienam sektoriui tenkanti bendro išmetamųjų ŠESD kiekio dalis

Šaltinis – Europos aplinkos agentūra.

3. NUMATOMA KIOTO PROTOKOLE NUSTATYTO TIKSLO ĮGYVENDINIMO PAŽANGA

3.1. Išmetamųjų ŠESD kiekio prognozės

3.1.1. 27 ES valstybės narės

Prognozuojama, kad Kioto protokole nustatytų įsipareigojimų laikotarpiu 27 ES valstybių narių bendras išmetamųjų ŠESD kiekis bus apie 17,9 proc. mažesnis už bazinių metų lygį. Šis apytikris skaičius grindžiamas valstybių narių prognozėmis³ ir yra apskaičiuotas atsižvelgiant į esamas politikos kryptis ir priemones. Prognozuojamas mažėjimas būtų dar didesnis, jeigu būtų atsižvelgta į vyriausybių, taikant Kioto protokole nustatytus mechanizmus, įgytų kreditų, anglies dioksido absorbentų ir papildomų priemonių poveikį (daugiau informacijos pateikta KTDD 7a ir 7b lentelėse).

3.1.2. 15 ES valstybių narių

Pagal bendras visų sektorių prognozes apskaičiuota, kad 15 ES valstybių narių bendras išmetamųjų ŠESD kiekis Kioto protokole nustatytų įsipareigojimų laikotarpiu veikiausiai bus 10,5 proc. mažesnis už bazinių metų lygį. Jei bus įskaičiuojama:

- 1) vyriausybių naudojimas Kioto protokole numatytais mechanizmais, kuriuos taikant išmetamųjų teršalų kiekis sumažėtų dar 2,5 proc., ir
- 2) išmetamųjų teršalų pašalinimas anglies dioksido absorbentais 15 ES valstybėse narėse vykdant veiklą, nurodytą Kioto protokolo 3 straipsnio 3 ir 4 dalyse, dėl ko išmetamųjų teršalų kiekis sumažėtų dar 0,9 proc.,

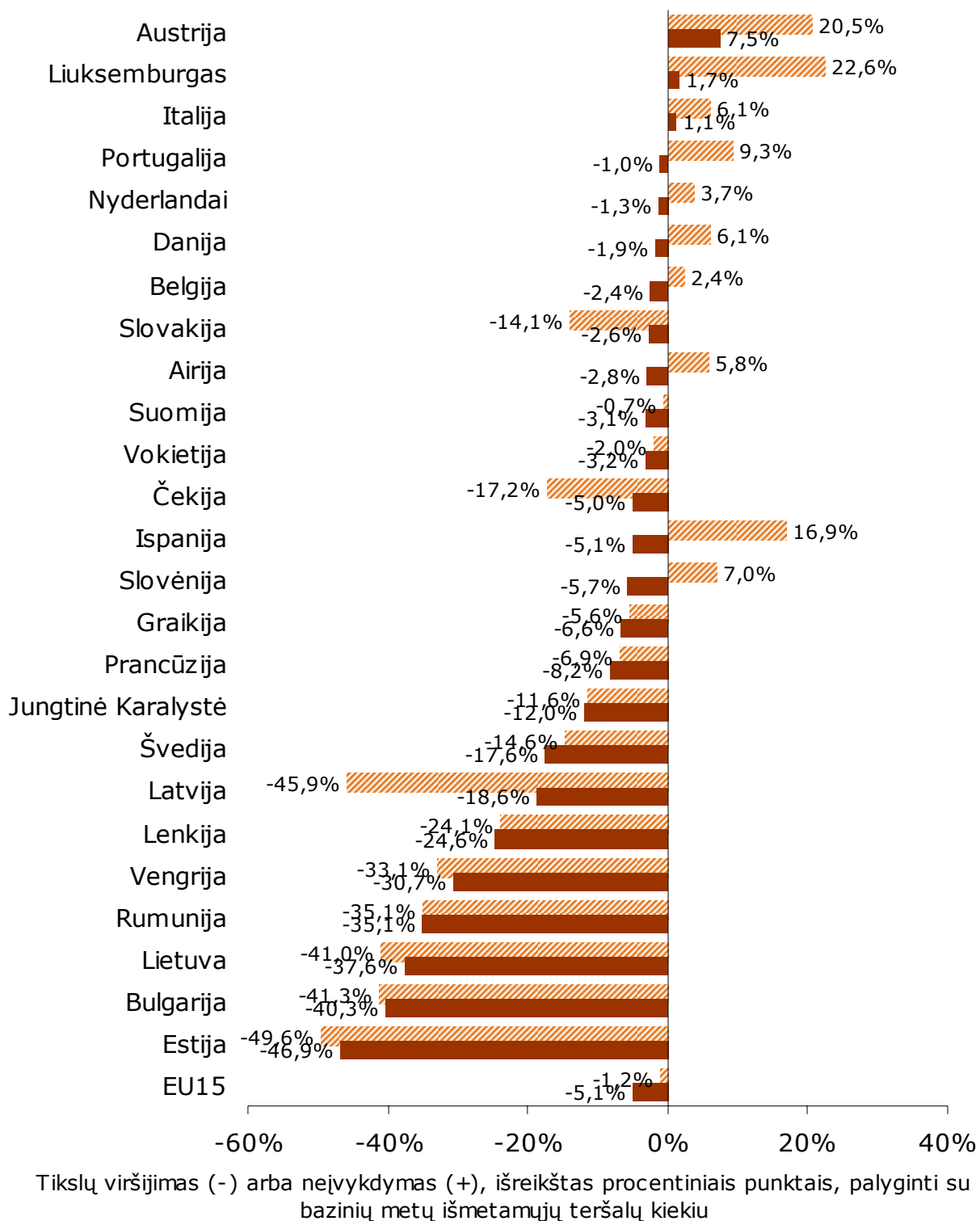
numatoma, kad 15 ES valstybių narių dar labiau sumažins savo išmetamųjų teršalų kiekį. Jeigu visos šios priemonės duotų laukiamų rezultatų ir jeigu būtų atsižvelgta į prekybą apyvartiniais taršos leidimais ir išmetamųjų teršalų mažinimo kreditais pagal ES ŠESD ATLPS, bendras prognozuojamas išmetamųjų ŠESD kiekis įsipareigojimų laikotarpiu galėtų būti sumažintas net 13,4 proc., palyginti su bazinių metų lygiu.

5 paveiksle parodytas prognozuojamo išmetamųjų teršalų kiekio, neįtraukto į ATLPS, atotrūkis nuo atitinkamų tikslų, nustatytų susijusiems kiekvienos valstybės narės sektoriams. Ši analizė rodo, kad esamų politikos kryptių ir priemonių pakaktų, kad 15 ES valstybių narių pasiektų proporcingą bendro Kioto protokole nustatyto tikslo dalį, priskiriamą sektoriams, kuriems netaikoma ATLPS. Tačiau kai kurios valstybės narės ketina išimti iš apyvartos perteklinius nustatytosios normos vienetus, todėl iš esmės visoms valstybėms narėms reikės įvykdyti atitinkamus savo įsipareigojimus, jei norima, kad ES pasiektų savo bendrą tikslą pagal Kioto protokolą.

3.1.3. 12 ES valstybių narių

Prognozuojama, kad taikant esamas vidaus politikos kryptis ir priemones 12 valstybių narių, kurios įstojo į ES 2004 m. ir vėliau, bendras išmetamųjų teršalų kiekis, palyginti su 2009 m., turėtų šiek tiek padidėti, ir Kioto protokole nustatytų įsipareigojimų laikotarpiu jis bus apie 38,7 proc. mažesnis už bazinių metų lygį. Slovėnija – vienintelė iš 12 ES valstybių narių, ketinanti investuoti į Kioto protokole numatytus mechanizmus. Čekija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Rumunija, Slovėnija ir Vengrija ketina pasinaudoti anglies dioksido absorbentais. Čekija, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Slovakija ir Vengrija ketina perduoti dalį savo nustatytosios normos vienetus.

5 pav. Įsipareigojimų laikotarpiu sektoriuose, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, numatomo išmesti ŠESD kiekio ir atitinkamų 2008–2012 m. tikslų, nustatytų remiantis išmetamųjų ŠESD kiekio prognozėmis ir Kioto protokole nustatytų mechanizmų taikymu bei anglies dioksido absorbentų naudojimu, sąlyginis skirtumas (viršijimas arba neįvykdymas)

▨ Atotrūkis taikant esamas priemones (taršos mažinimas tik šalyje)

■ Atotrūkis taikant papildomas priemones, Kioto protokole nustatytus mechanizmus ir naudojant anglies dvideginio absorbentus

Pastaba. 1) Bulgarijos, Portugalijos ir Rumunijos rodikliai, apskaičiuoti remiantis „PRIMES-GAINS“ prognozėmis; 2) visų kitų valstybių narių (išskyrus Kiprą ir Maltą, kuriems pagal Kioto protokolą nėra taikomas įpareigojimas sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį) rodikliai apskaičiuoti remiantis nacionalinėmis prognozėmis; 3) atsižvelgta į valstybių narių nurodytus ketinimus pasinaudoti nepanaudotais ATL, skiriamais iš ES ŠESD ATLPS rezervo naujiems rinkos dalyviams, siekiant, kad sektoriuose, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, būtų įgyvendinti užsibrėžti tikslai (Airija).

Šaltinis – Europos aplinkos agentūra, Europos Komisija.

3.2. ES klimato kaitos politikos įgyvendinimo padėtis

Europos klimato kaitos programa (EKKP)

Vertinant 27 ES valstybių narių politikos kryptis ir priemones, nustatytos aštuonios **bendros suderintos politikos kryptys ir priemonės (BSPP), kurias taikant numatoma gerokai sumažinti ES išmetamųjų ŠESD kiekį.** Tikėtina, kad daugiausia išmetamųjų teršalų kiekį galima sumažinti įgyvendinant atnaujintą ES ŠESD ATLPS direktyvą (2003/87/EB) ir Atsinaujinančiosios energijos direktyvą (2009/28/EB), kuria skatinama elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių. Transporto sektoriuje svarbus vaidmuo tenka degalų kokybę reglamentuojantiems teisės aktams ir automobilių išmetamo CO₂ kiekio mažinimui. Be to, įgyvendinus direktyvas dėl pastatų energinio naudingumo, ekologinio projektavimo reikalavimų, energijos mokesčių ir bendros šilumos ir elektros energijos gamybos skatinimo, sumažės energijos paklausa. Galiausiai prognozuojama, kad išmetamųjų ŠESD kiekis labai sumažės naudojant Kioto protokole nustatytus lanksčiuosius mechanizmus.

Be šių aštuonių pagrindinių politikos krypčių ir priemonių, **nustatytos dar penkios BSPP,** kurias taikant visoje ES taip pat turėtų gerokai sumažėti išmetamųjų teršalų kiekis. Šios penkios politikos kryptys, tai – Direktyva dėl sąvartynų (99/31/EB), naujų karšto vandens katilų efektyvumo standartai, Direktyva dėl prietaisų ženklavimo (2000/13/EB), Direktyva dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (2010/75/ES) ir Efektyvaus variklių naudojimo programa, kuria siekiama pagerinti pramoninių elektros variklių energijos vartojimo efektyvumą. Komisijos ataskaitoje dėl Reglamento (EB) Nr. 842/2006 taikymo, poveikio ir tinkamumo daroma išvada, kad įgyvendinant šį reglamentą jau pavyko šiek tiek sumažinti išmetamą fluorintų dujų kiekį, palyginti su tuo, jeigu šis reglamentas nebūtų taikomas. Šį reglamentą taikant kartu su Direktyva dėl motorinių transporto priemonių oro kondicionavimo sistemų (2006/40/EB), galima gerokai sumažinti 2020 m. ir vėliau prognozuojamą išmetamųjų teršalų kiekį.

27 ES valstybėse narėse įgyvendinant aštuonių pagrindinių krypčių politiką sumažintas teršalų kiekis sudaro 92 proc. bendro teršalų kiekio, numatomo sumažinti taikant BSPP. Tai rodo šių pagrindinių politikos krypčių svarbą padedant valstybėms narėms vykdyti jų išmetamųjų teršalų mažinimo įsipareigojimus.

Naujausi pokyčiai

Priėmus klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį, toliau rengiamos įgyvendinimo priemonės. Siekiant užtikrinti, kad tinkamai veiktų atnaujintoji ES ŠESD ATLPS, ir pasirengti įgyvendinti nacionalinius išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo tikslus sektoriuose, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, iki 2012 m. pabaigos turi būti priimta apie dvidešimt naujų teisės aktų ir dokumentų.

Neseniai, atsižvelgiant į sistemos taikymo srities išplėtimą po 2012 m., buvo nustatytas naujas bendras didžiausias ES ŠESD ATLPS apyvartinių taršos leidimų skaičius, skirtas 2013–2020 m. laikotarpiui. Pasirengta didinti registrų sistemos, kuria grindžiama ES ŠESD ATLPS,

vientisumą ir saugumą. Komisija pasiūlė padaryti sektorių ir jų pošakių, kuriems būdinga didelė anglies dioksido nutekėjimo rizika, sąrašo pakeitimų. Pasiūlyta įtraukti keletą papildomų sektorių, pvz., plytų, plytelių ir degto molio statybos gaminių gamybos ir druskos gamybos sektorius. Šiuos du naujausius pasiūlymus dabar nagrinėja Europos Parlamentas ir Taryba. Toliau rengiamasi trečiajam prekybos laikotarpiui – tobulinamas darnus apyvartinių taršos leidimų paskirstymo taisyklių taikymas.

Be to, sutarta dėl pasiūlymo jau 2012 m., taigi dar prieš prasidedant 2013–2020 m. prekybos laikotarpiui, pradėti apie 120 mln. apyvartinių taršos leidimų pardavimo ateities arba išankstinių sandorių forma aukcioną. Taip siekiama užtikrinti sklandų perėjimą nuo antrojo ES ŠESD ATLPS prekybos laikotarpio prie trečiojo, nes tai yra tinkamo antrinės anglies dioksido rinkos veikimo pagrindas.

Toliau tobulinamos veiklos vykdytojų, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, išmetamų ŠESD kiekio stebėsenos bei jos ataskaitų teikimo taisyklės ir teršalų išmetimo ataskaitoms bei tikrintojų akreditacijai ir priežiūrai keliami reikalavimai siekiant geriau suderinti taikomas taisykles. Iki 2011 m. pabaigos ketinama baigti rengti du naujus reglamentus.

Pagal sprendimą dėl pastangų pasidalijimo Komisija toliau rengia įgyvendinimo priemones ir dabar daugiausia dėmesio skiria valstybių narių 2013–2020 m. tikslų absoliučiuju verčių nustatymui, taip pat vienos valstybės narės metinių išmetamųjų teršalų kvotų perdavimo kitai valstybei narei taisyklių parengimui ir tokio perdavimo skaidrumo užtikrinimui.

Be to, pradėtas ES stebėsenos mechanizmo persvarstymas. Tai daroma atsižvelgiant į ataskaitų teikimo pagal klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinį poreikį, strategiją „Europa 2020“, naujus su Kankūno susitarimais susijusius reikalavimus ir įgytą patirtį.

Toliau rengiamos Reglamento (EB) Nr. 443/2009, susijusio su automobilių išmetamais teršalais, įgyvendinimo priemonės. Netrukus turėtų būti priimta keleivinių automobilių išmetamo CO₂ kiekio mažinimo pažangių technologijų tvirtinimo ir sertifikavimo procedūra.

Be to, neseniai išleista transporto sričiai skirta baltoji knyga (COM(2011) 144 galutinis), kurioje nustatomas svarbių priemonių, taikytinų siekiant artimiausiais metais dar labiau sumažinti transporto priemonių išmetamą teršalų kiekį, sąrašas.

Neseniai priimti teisės aktai

Klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinio įgyvendinimas

- 1) **Bendras didžiausias ES ŠESD ATLPS apyvartinių taršos leidimų skaičius:** Komisijos sprendimas 2010/634/ES⁶, kuriuo patikslinamas bendras Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų, kurie 2013 m. turi būti išduoti pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą, skaičius.
- 2) **ES ŠESD ATLPS aukcionai. Trečiasis prekybos laikotarpis:** Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1031/2010⁷ dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų pardavimo aukcione terminų, administravimo ir kitų aspektų.
- 3) **ES mastu suderintos apyvartinių taršos leidimų paskirstymo taisyklės:** Komisijos sprendimas 2011/278/ES⁸, kuriuo nustatomos suderinto nemokamo apyvartinių taršos leidimų suteikimo pereinamojo laikotarpio Sąjungos taisyklės.

- 4) **NER 300 (naujiems rinkos dalyviams skirtas rezervas):** Komisijos sprendimas 2010/670/ES⁹, kuriuo nustatomi komercinių parodomųjų projektų finansavimo kriterijai ir priemonės.
- 5) **ES ŠESD ATLPS. Tarptautinių kreditų naudojimas:** Komisijos reglamentas (ES) Nr. 550/2011¹⁰, kuriuo nustatomi tam tikri tarptautinių kreditų gautų vykdant su pramoninėmis dujomis susijusius projektus, naudojimo apribojimai.

Kitos nuorodos

- 6) **Aviacija ir ES ŠESD ATLPS:** Komisijos reglamentas (ES) Nr. 394/2011¹¹, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 748/2009 dėl orlaivių naudotojų sąrašo.
- 7) **CO₂ ir automobiliai:** Komisijos reglamentas (ES) Nr. 1014/2010¹² dėl naujų keleivinių automobilių registracijos stebėsenos ir duomenų teikimo.
- 8) **CO₂ ir automobiliai:** Komisijos reglamentas (ES) Nr. 63/2011¹³, kuriuo nustatomos išsamios nuostatos dėl prašymo leisti taikyti nuo savitųjų išmetamo CO₂ kiekio normų nukrypti leidžiančią nuostatą.
- 9) **CO₂ ir lengvieji komerciniai automobiliai:** Reglamentas (ES) Nr. 510/2011¹⁴, kuriuo nustatomos naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normos.

3.3. ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ES ŠESD ATLPS) įgyvendinimas

Pirmasis ES ŠESD ATLPS įgyvendinimo laikotarpis truko 2005–2007 m. Veiklos vykdytojais, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, netrukus pradės paskutiniuosius antrojo prekybos laikotarpio (2008–2012 m.) metus. 2013 m. pradės veikti iš esmės atnaujinta sistema. Daugiau informacijos apie atnaujintosios ES ŠESD ATLPS taikymą galima rasti 3.2 skirsnyje.

3.3.1. Antrasis prekybos laikotarpis (2008–2012 m.)

2008–2012 m. ES vidutinis metinis bendras didžiausias apyvartinių taršos leidimų skaičius yra 2,081 mlrd. apyvartinių taršos leidimų, t. y. 10,5 proc. mažiau nei iš pradžių siūlyta valstybių narių pateiktuose nacionaliniuose paskirstymo planuose. 2010 m. sistemoje dalyvavo daugiau kaip 12 000 įrenginių. 2010 m. 27 ES valstybių narių bendras patikrintas įrenginių, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, išmetamo CO₂ kiekis buvo 1,913 mlrd. tonų¹⁵, t. y. beveik 3 proc. didesnis nei 2009 m. Šį padidėjimą lėmė ekonomikos atsigavimas po nuosmukio, per kurį 2009 m. išmetamųjų teršalų kiekis sumažėjo net 11,6 proc. Tačiau 2010 m. išmestas teršalų, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, kiekis buvo gerokai mažesnis už 2008–2012 m. bendrą didžiausią apyvartinių taršos leidimų skaičių, ir, palyginti su 2005 m., vidutiniškai sumažėjo daugiau kaip 8 proc.

2010 m. vieno įrenginio išmestas vidutinis teršalų kiekis buvo daugiau kaip 17 000 t CO₂ ekv. mažesnis nei 2005 m., kai buvo pradėta taikyti ES ŠESD ATLPS. Nors išmetamųjų teršalų kiekis šiek tiek padidėjo 2007 m. į ES įstojus Rumunijai ir Bulgarijai ir 2010 m. pradėjus atsigausti po ekonomikos krizės, vidutinis metinis vieno įrenginio išmetamas teršalų kiekis

dabar yra 8,3 proc. mažesnis už 2005 m. lygį. Daugiau informacijos pateikta KTDD 10 ir 11 lentelėse bei 2 paveiksle.

Per pirmuosius trejus antrojo prekybos laikotarpio metus (2008–2010 m.) veiklos vykdytojai atsisakė daugiausia apyvartinių taršos leidimų (ES ATL) (apie 95 proc.) jų išmetamam teršalų kiekiui padengti. Likusioji jų atsisakymo išsipareigojimų dalis (apie 5 proc.) buvo įgyvendinta naudojant patvirtintus išmetamųjų teršalų mažinimo vienetus (PTMV) ir (arba) išmetamųjų teršalų mažinimo vienetus (TMV).

3.3.2. Veiklos vykdytojų naudojami bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmai

Antrojo prekybos laikotarpio nacionaliniuose apyvartinių taršos leidimų paskirstymo planuose kiekviena valstybė narė nustatė didžiausią pagal projektus (bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmus) gaunamų kreditų, kuriuos gali naudoti veiklos vykdytojai, skaičių. Antruoju prekybos laikotarpiu visų valstybių narių įrenginiams, kuriems taikoma ATLPS, gali būti panaudojama ne daugiau kaip 278 mln. PTMV arba TMV per metus, t. y. 13,4 proc. bendro didžiausio šiam laikotarpiui ES skirto apyvartinių taršos leidimų skaičiaus. 2010 m. veiklos vykdytojai panaudojo 137 mln. PTMV arba TMV, o tai sudarė 7,1 proc. visų atsisakytų vienetų. Kaip nustatyta atnaujintoje ES ŠESD ATLPS direktyvoje, nuo 2013 m. bus persvarstomos naudojimosi kreditais, gautais taikant bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmus, taisyklės¹⁶.

3.4. ES vyriausybės planai taikyti Kioto protokole numatytus mechanizmus

Dešimt iš 15 ES valstybių narių ir Slovėnija nusprendė įsigyti ir taikyti Kioto protokole numatytus mechanizmus, kad įvykdytų tame protokole joms nustatytus tikslus. Kiekvienais Kioto protokole numatyto pirmojo išsipareigojimų laikotarpio metais minėtos valstybės narės vykdydamos išsipareigojimus drauge įsigytų iki 108,4 Mt CO₂ ekv. Tai sudaro apie 2,5 procentinio punkto iš Kioto protokole 15 ES valstybių narių nustatyto tikslo, kuris yra 8 proc. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį (žr. KTDD 12 lentelę).

Šios 10 valstybių narių drauge nusprendė investuoti apie 2,8 mlrd. EUR, kad pasinaudojusios bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmais arba ATL prekybos sistema įsigytų teršalų mažinimo vienetų. Austrija, Nyderlandai, Ispanija, Airija ir Liuksemburgas penkerių metų išsipareigojimų laikotarpiui skyrė daugiausia lėšų (atitinkamai 531 mln. EUR, 500 mln. EUR, 386 mln. EUR, 290 mln. EUR ir 250 mln. EUR). Slovėnija skyrė 80 mln. EUR. Tačiau, atsižvelgiant į išmetamųjų ŠESD kiekio sumažėjimą pastaruosiu metu, valstybėms narėms gali reikėti mažiau išmetamųjų teršalų mažinimo kreditų negu buvo numatyta iš pradžių. Kol kas ši prielaida pasitvirtina, nes registre į valstybių narių sąskaitas iš tiesų pervesta tik apie 28 Mt CO₂ ekv.

Remiantis registro duomenimis apie valstybių narių parduotus perteklinius nustatytosios normos vienetus (NNV), pervesta apie 56 Mt CO₂ ekv. Čekija, Estija, Latvija, Lenkija, Lietuva, Slovakija ir Vengrija pranešė ketinančios ir toliau pardavinėti NNV. Viena valstybė narė (Jungtinė Karalystė) išleido įstatymą, pagal kurį ji išims iš apyvartos NNV perteklių, jeigu toks susidarytų remiantis Kioto protokole nustatytu tikslu ir Jungtinės Karalystės vienašališkai nustatyto „anglies dioksido biudžetu“ pasibaigus pirmajam išsipareigojimų laikotarpiui.

3.5. Numatomas anglies dioksido absorbentų naudojimas

Be įvairiems išmetamųjų ŠESD šaltiniams taikomų politikos kryptių ir priemonių, valstybės narės gali naudoti anglies dioksido absorbentus. Iš iki šiol pateiktos informacijos matyti, kad kiekvienais įsipareigojimų laikotarpio metais 15 ES valstybių narių bendras grynasis išmetamųjų teršalų kiekis, absorbuotas dėl Kioto protokolo 3 straipsnio 3 dalyje numatyto miškų sodinimo ir atsodinimo, bus apie 8,9 Mt CO₂ ekv. Be to, numatoma, kad vykdant 3 straipsnio 4 dalyje nurodytą veiklą kiekvienais įsipareigojimų laikotarpio metais 15 ES valstybių narių bus absorbuota 27,7 Mt CO₂ ekv. Atsižvelgiant į 12 ES valstybių narių indėlių, šis skaičius sieks 35,5 Mt CO₂ ekv. per metus (išsamesni duomenys pateikti KTDD 13 lentelėje).

15 ES valstybių narių vykdant Kioto protokolo 3 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytą visų rūšių veiklą, kiekvienais įsipareigojimų laikotarpio metais išmetamųjų teršalų kiekis turėtų mažėti po 40,2 Mt CO₂. Tai sudaro apie 1 procentinį punktą iš 15 ES valstybių narių įsipareigojimo per pirmąjį įsipareigojimų laikotarpį išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti 8 proc., palyginti su bazinių metų lygiu.

4. 2020 M. TIKSLO ĮGYVENDINIMAS

4.1. Tikslas iki 2020 m. sumažinti ES išmetamųjų ŠESD kiekį

Klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkinyje nustatytas 27 ES valstybių narių tikslas iki 2020 m. 20 proc. sumažinti išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m., t. y. jį sumažinti 14 proc., palyginti su 2005 m. Šios pastangos sektoriams, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, ir sektoriams, kuriems ji netaikoma, bus paskirstytos taip:

- (a) sektoriuose, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti 21 proc., palyginti su 2005 m.;
- (b) sektoriuose, kuriems ES ŠESD ATLPS netaikoma, išmetamųjų teršalų kiekį sumažinti apie 10 proc., palyginti su 2005 m.

Šie išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslai buvo įtraukti į pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“.

4.2. Politikos kryptys, padedančios įgyvendinti tikslus

Sprendime dėl pastangų pasidalijimo ir atnaujintoje ES ŠESD ATLPS direktyvoje nustatytos 2013–2020 m. išmetamųjų teršalų kiekio ribos. ES ŠESD ATLPS yra rinkos veikimu pagrįstas mechanizmas, taikomas daugiau kaip 12 000 įrenginių. Juo valstybės narės įpareigojamos riboti savo išmetamųjų ŠESD kiekį, kad jis 2013–2020 m. neviršytų pagal privalomus metinius tikslus nustatytos tiesinės trajektorijos, užtikrinančios tolygų 2020 m. tikslų siekimą. Sprendimu dėl pastangų pasidalijimo reglamentuojamas visuose sektoriuose išmetamųjų ŠESD kiekis, išskyrus įrenginių ir aviacijos sektoriuose, kuriems taikoma ES ŠESD ATLPS, taip pat dirbant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą ir tarptautinės jūrų laivybos sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį. Sektoriuose, kuriems taikomas Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo, siekti tikslų valstybėms narėms padės ir kitos ES politikos kryptys, pvz., įpareigojantys atsinaujinančiųjų išteklių energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslai, naujų keleivinių automobilių išmetamųjų teršalų normos, Anglies dioksido surinkimo ir saugojimo direktyva, Reglamentas dėl fluorintų dujų arba Kuro

kokybės direktyva. Be to, šioje srityje svarbų vaidmenį gali atlikti Komisijos ir valstybių narių pastangos, pvz., dedamos pagal strateginį energetikos technologijų (SET) planą arba NER 300 priemonę, palengvinti išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo pažangių technologijų veiksmingumo įrodymą ir diegimą.

Pagal Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo valstybės narės bus atsakingos už minėtų ES politikos krypčių ir priemonių įgyvendinimą šiuose sektoriuose ir, jeigu reikės, už papildomų nacionalinių politikos krypčių ir priemonių, skirtų jų išmetamam teršalų kiekiui mažinti, nustatymą. Bus sukurta patikima ataskaitų teikimo ir atitikties stebėjimo sistema, skirta valstybių narių veiksmams stebėti ir, jeigu jos neįgyvendintų savo tikslų, padėti joms atlikti visus būtinus taisomuosius veiksmus.

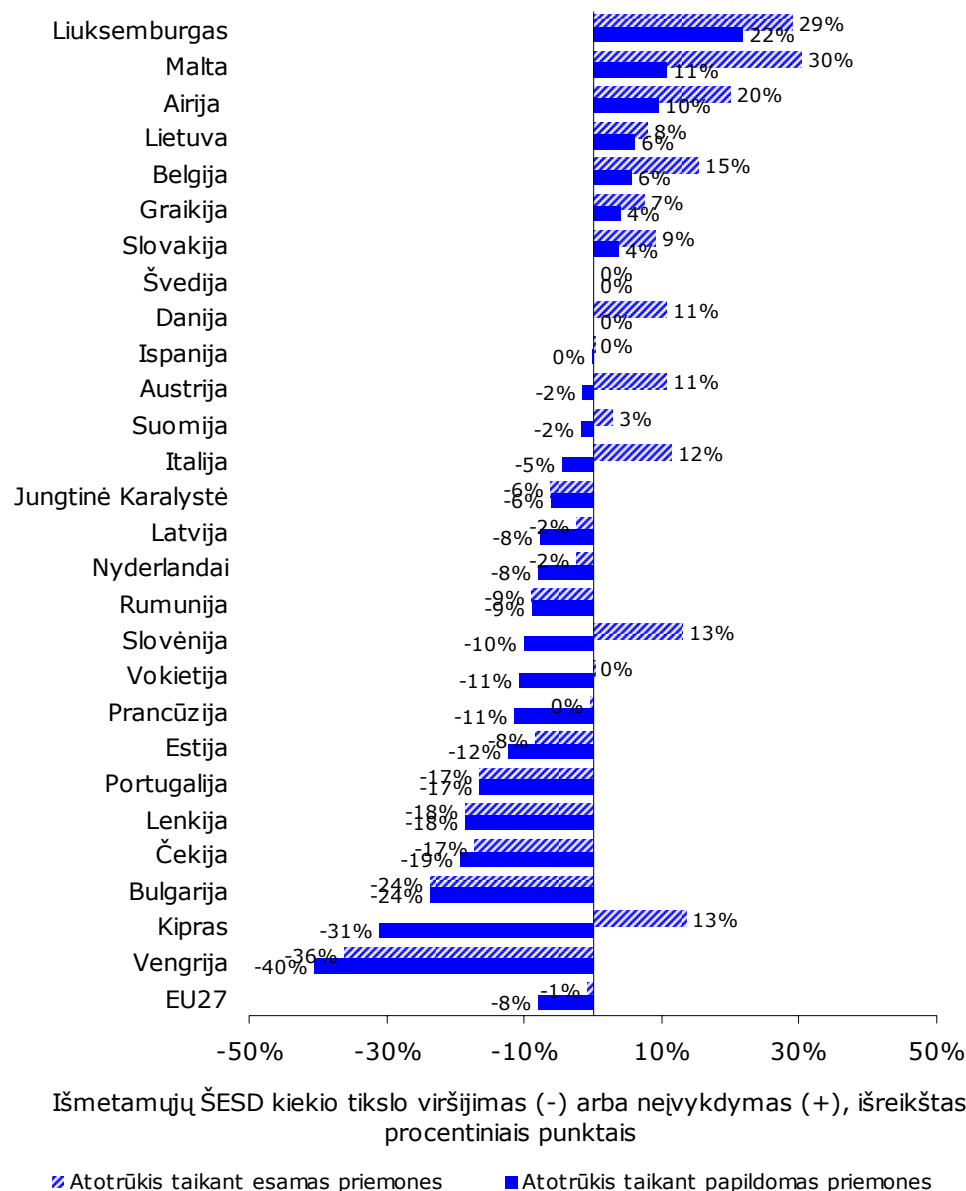
4.3. Numatomas atotrūkis nuo nustatytų tikslų

Nors iš 2008–2012 m. prognozių matyti teigiamos Kioto protokole nustatytų įsipareigojimų įgyvendinimo tendencijos, norint pasiekti ES 2020 m. tikslus reikės dėti daugiau pastangų ir įgyvendinti papildomų politikos krypčių. Be to, tikslų padės siekti Sprendime dėl pastangų pasidalijimo ir atnaujintoje ŠESD ATLPS direktyvoje numatytos išlygos, pvz., galimybė naudoti pagal projektus gautus kreditus. 6 paveiksle parodyti pirmosios apytikslės teršalų, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, išmetimo 2020 m. prognozių atotrūkio nuo 2020 m. tikslų vertės.

Pagal šias išankstines prognozes kai kurios valstybės narės vis dar turės dėti daug pastangų, kad pasiektų savo 2020 m. tikslus, nustatytus sektoriams, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS. Numatoma, kad tik 11 valstybių narių įvykdys šiuos įsipareigojimus taikydamos esamas politikos kryptis ir priemones. Dar septynios valstybės narės pasiektų savo tikslus, jeigu taikytų numatytas papildomas politikos kryptis ir priemones. Devynios valstybės narės veikiausiai nesugebės įvykdyti savo įsipareigojimų, net jeigu taikys dabar numatytas papildomas priemones. Tačiau 27 ES valstybių narių mastu apskaičiuoti rodikliai rodo, kad bendras tikslas, nustatytas sektoriams, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, bus pasiektas. Pagal šią analizę neatsižvelgiama į kreditų naudojimą pagal bendro įgyvendinimo ir švarios plėtros mechanizmų projektus.

Norint sudaryti palankias sąlygas, kad būtų sklandžiai pasiektas 2020 m. tikslas, būtina, kad valstybės narės įgyvendindamos esamas politikos kryptis ir priemones ne tik laiku sumažintų išmetamųjų teršalų kiekį, bet ir greičiau sukurtų papildomas politikos kryptis bei priemones ir visiškai jas įgyvendintų, taip pat apsvarstytų kitas galimybes, įskaitant tarptautinių kreditų naudojimą.

6 pav. Atotrūkio nuo 2020 m. tikslų, nustatytų sektoriams, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, prognozė

Pastaba. 1) Šie skaičiavimai atlikti naudojant valstybių narių 2020 m. teršalų išmetimo sektoriuose, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, prognozes, kurios prireikus buvo papildytos trūkstamais duomenimis ir pataisytos³, taip pat valstybių narių sektoriams, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, nustatytų 2020 m. tikslų apytikslėmis vertėmis (dar bus daroma tam tikrų pakeitimų). Kelios valstybės narės (Čekija, Estija, Suomija, Lietuva, Nyderlandai ir Lenkija) nepateikė konkrečių nacionalinių prognozių, skirtų sektoriams, kuriems netaikoma ES ŠESD ATLPS, todėl šių išmetamųjų teršalų dalį reikėjo apskaičiuoti. 2) Atsižvelgiant į metodikos ir prielaidų skirtumus, šį skaičių reikėtų vertinti kaip orientacinį. Kai kurie duomenys, pvz., Graikijos ir Lietuvos prognozės, labai skiriasi nuo prognozių, parengtų leidiniui „ES energetikos tendencijos iki 2030 m. 2009 m. atnaujinti duomenys“ (Europos Komisijos leidinys, kurį parengė Energetikos generalinis direktoratas, bendradarbiaudamas su Klimato politikos ir Mobilumo ir transporto generaliniais direktoratais, ISBN 978-92-79-16191-9).

Šaltinis – Europos aplinkos agentūra, Europos Komisija.

5. PRISITAIKYMAS PRIE KLIMATO KAITOS

Artimiausiais dešimtmečiais sumažinus išmetamųjų teršalų kiekį, vis dar galima išvengti didelės ir pavojingos klimato kaitos. Tačiau, net jeigu pasauliui ir pavyktų pasiekti, kad vidutinės metinės pasaulio temperatūros padidėjimas būtų mažesnis kaip 2 laipsniai Celsijaus, Europos gyventojai ir įmonės susidurs su neigiamais neišvengiamos klimato kaitos padariniais, todėl turės prisitaikyti patirdami kuo mažiau sąnaudų.

2009 m. balandžio mėn. Europos Komisija išleido **Baltąją knygą dėl prisitaikymo prie klimato kaitos**, kurioje aprašoma bendroji ES politika dėl veiksmų, skirtų padidinti Europos atsparumą klimato kaitai. Baltojoje knygoje nustatyti keturi pagrindiniai veiklos ramsčiai: tvirto žinių apie klimato kaitos poveikį ir pasekmes pagrindo sukūrimas ES, prisitaikymo prie klimato kaitos aspekto įtraukimas į pagrindines ES politikos sritis, politikos priemonių derinio (rinkos priemonių, gairių, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės) taikymas siekiant užtikrinti, kad būtų veiksmingai prisitaikoma prie klimato kaitos, ir aktyvesnis tarptautinis bendradarbiavimas prisitaikymo klausimais; dabar šie ramsčiai įgyvendinami taikant 33 priemones (žr. KTDD 15 lentelę).

2009 m. išleistoje Baltojoje knygoje dėl prisitaikymo prie klimato kaitos taip pat numatoma sukurti **Europai prisitaikyti prie klimato kaitos skirtos informacijos** apie klimato kaitos poveikį **koordinavimo mechanizmą**. Tai internetinė IT priemonė ir duomenų apie prisitaikymą prie klimato kaitos bazė, skirta padėti kurti ir įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas. Šis mechanizmas atliks technines funkcijas (svarbių duomenų ir informacijos teikimas, išvalgų apie poveikį tam tikroms teritorijoms teikimas, pažeidžiamumo ir prisitaikymo aspektų apibūdinimas) ir politinės paramos funkcijas (pirmiausia suteikiant prisitaikymo prie klimato kaitos paramos priemonę, teikiant naudotojams rekomendacijas dėl politikos ciklo, taikytino kuriant prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas). Pirmoji ES informacijos koordinavimo mechanizmo versija parengta 2011 m. balandžio mėn. pabaigoje ir dabar yra vertinama. Pasibaigus patobulinimo etapui, 2012 m. kovo mėn. bus pradėta naudoti galutinė versija. Nuo tos dienos prisitaikyti prie klimato kaitos skirtos informacijos koordinavimo mechanizmą prižiūrės Europos aplinkos agentūra (EAA).

Baltojoje knygoje taip pat pateikiamas **ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos** pasiūlymas, kurį numatyta priimti 2013 m. ir pagal kurį strateginiams veiksams įgyvendinti skiriamas 2013–2020 m. laikotarpis. Šios strategijos tikslas – sukurti išsamią visais lygmenimis įgyvendinamos prisitaikymo prie klimato kaitos veiklos programą.

6. PADĖTIS ES ŠALYSE KANDIDATĖSE

1990¹⁷–2009 m. **Kroatijos** išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo 8 proc., o palyginti su 2008 m. – 7 proc. Tačiau pagal 5-ajame nacionaliniame pranešime pateiktas ŠESD prognozes numatoma, kad taikant dabartinę politikos kryptį ir priemonių rinkinį Kroatijai bus sunku pasiekti Kioto protokole nustatytą tikslą.

1990–2009 m. **Islandijos** išmetamųjų ŠESD kiekis padidėjo 35 proc., o 2009 m. jis buvo 5,4 proc. mažesnis nei 2008 m. Atsižvelgiant į Sprendimą 14/CP.7 ir remiantis 5-ajame nacionaliniame pranešime pateiktomis ŠESD prognozėmis, Islandija daro deramą pažangą įgyvendindama Kioto protokole jai nustatytą tikslą.

2009 m. **Turkijos** išmetamųjų ŠESD kiekis buvo 369,6 Mt CO₂ ekv., palyginti su 187 Mt CO₂ ekv. 1990 m., t. y. 97,6 proc. didesnis, o nuo 2008 m. jis išaugo 1 proc. Nors

Turkija įtraukta į I priede pateiktą valstybių sąrašą, jai pirmuoju Kioto protokole nustatytą įsipareigojimų laikotarpiu nėra nustatyta išmetamųjų ŠESD kiekio mažinimo tikslo.

Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija neturi atnaujinto išmetamųjų ŠESD kiekio aprašo. 1990–2005 m. bendras išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėjo apie 19 proc.

Daugiau informacijos apie išmetamųjų ŠESD kiekį ES šalyse kandidatėse pateikta KTDD 2 skirsnyje.